

Europa pod koniec XIX w. Przemiany ustrojowe i układ sił

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Audiobook + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

-
- Źródło: Andrzej Chwalba, *Historia powszechna, Wiek XIX*, Warszawa 2009, s. 407.
 - Źródło: Władysław Czapliński, Adam Galos, Wacław Korta, *Historia Niemiec*, Wrocław 2010, s. 518–519.

- Źródło: Jürgen Osterhammel, *Historia XIX wieku. Przeobrażenie świata*, tłum. J. Kałużny, Poznań 2020.

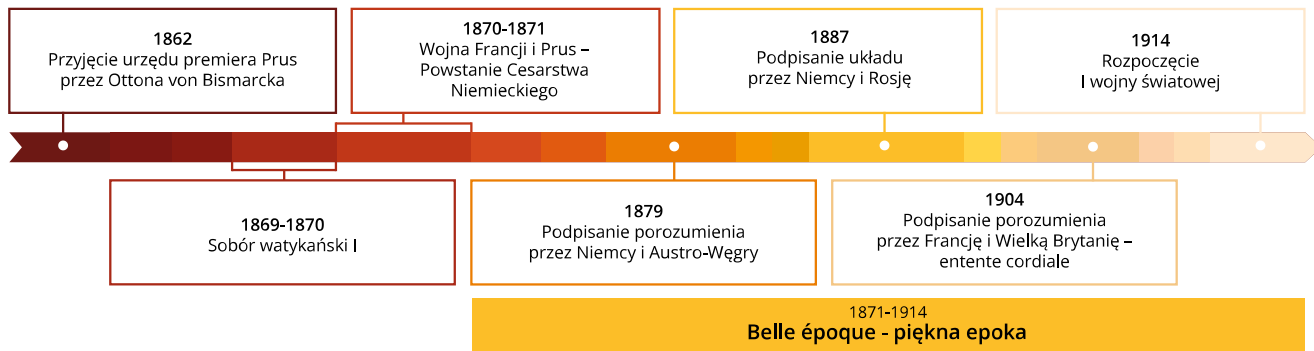
Europa pod koniec XIX w. Przemiany ustrojowe i układ sił

Wystawa światowa (w skrócie Expo) w Paryżu, 1900 r.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Okres przed I wojną światową nazwano *la belle époque* (franc., piękna epoka). W pamięci ludzi, którzy później przeżyli grozę I wojny światowej, lata te zapisały się jako czas spokoju i dobrobytu. Te same czasy nazywano też *fin de siècle* (franc., koniec wieku), w nawiązaniu do końca XIX stulecia i do dekadencckich nastrojów panujących w kulturze. „Le Décadent” to tytuł pisma, w którym w roku 1889 zapowiadano nadejście czasów upadku kultury europejskiej. Nie przypadkiem te określenia epoki narodziły się we Francji. Paryż, nie będąc już głównym ośrodkiem polityki, nadal pozostawał stolicą kulturalną Europy.

W drugiej połowie XIX w. nastąpiła też zmiana układu sił w Europie. Powstały dwa nowe państwa: Włochy oraz Niemcy; to drugie coraz śmielej pretendowało do rangi mocarstwa. Europa dominowała w świecie, w wielu krajach doszło do przemian ustrojowych, ale rosła również międzynarodowa rywalizacja państw europejskich oraz chęć umocnienia wpływów gospodarczych i politycznych.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Przedstawisz sytuację polityczną w najważniejszych państwach europejskich pod koniec XIX wieku.
- Wyjaśnisz, czym była Weltpolitik.
- Scharakteryzujesz układ sił w Europie pod koniec XIX wieku.

Przeczytaj

II Rzesza

Cesarstwo Niemieckie, zwane II [Rzeszą](#), było państwem federacyjnym (22 monarchie i 3 wolne miasta) zdominowanym przez Prusy. W Rzeszy istniała Rada Związkowa (Bundesrat), do której wchodził pełnomocnicy mianowani przez państwa federacji. Jedyne minister – kanclerz – sam mianował sekretarzy kierujących urzędami. Kanclerza powoływał cesarz bez konieczności zasięgania opinii Reichstagu (sejmu Rzeszy). Rola posłów, wybieranych w głosowaniu równym, powszechnym, tajnym i bezpośrednim, była zresztą w czasach kanclerza Ottona von Bismarcka niewielka.

Reichstag w Berlinie, widok od strony zachodniej (przed zachodem słońca).

Źródło: Jürgen Matern, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Prusy były pierwszym państwem, które, w 1813 roku, wprowadziło powszechną służbę wojskową. Po zwycięstwach Prus nad Danią (1864), Austro-Węgrami (1866) i Francją (1871) w zjednoczonych Niemczech zapanowała wręcz militarystyczna euforia. W dobrym towarzystwie cywila akceptowano jedynie wtedy, gdy był oficerem rezerwy. Już pod koniec XVIII w. francuski polityk markiz de Mirabeau ironicznie zauważył, że inne państwa posiadają armię, w Prusach zaś armia posiada państwo.

W polityce wewnętrznej kanclerz Bismarck skupił się na walce z Kościołem katolickim i z socjalistami. Sobór watykański I, obradujący w latach 1869–1870, przyjął dogmat o nieomyślności papieża. Wywołało to sprzeciw rządzących i stało się pretekstem do zaostrzenia polityki wobec Kościoła. Konserwatywny kanclerz w sojuszu z liberałami do

końca lat 70. XIX w. prowadził walkę z Kościołem, katolickim. Dążył do rozdziału Kościoła katolickiego od Państwa. Celem było zdecydowane ograniczenie roli Kościoła w życiu politycznym. To Państwo utrzymywało zwierzchność nad szkołami. Jedną z metod ograniczania roli Kościoła było wprowadzenie ślubów cywilnych. Ustawy wprowadzane w ramach nowej polityki nakazywały duchownym postawę lojalności wobec władz państwowych. Zabroniona była tzw. polityka z ambony, czyli kazania krytykujące działania rządu i administracji państwa. Kapłani mieli zajmować się kultem religijnym. Politykę Bismarcka określa się mianem **kulturkampf**. Termin ten pochodzi od wprowadzonego przez kanclerza egzaminu z kultury niemieckiej (niem. *Kulturexamen*), który musiał zdawać każdy przyszły ksiądz po ukończeniu państwowego gimnazjum i uczelni przed otrzymaniem święceń. W okresie kulturkampfu wielu biskupów i księży pod pretekstem wygłaszania treści antypaństwowych osadzano w więzieniach. W efekcie jedna trzecia parafii była nieobsadzona. Na ziemiach polskich atak władz niemieckich na Kościół katolicki wiązał się z germanizacją. Papież Pius IX uznał ustawodawstwo antykościelne za nieobowiązujące księży i wiernych. Bismarck został zmuszony do ustępstw i ugody z Watykanem.

Otto von Bismarck.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Walka Bismarcka z socjalistami; angielska karykatura z epoki. Socjaliści przedstawieni zostali jako dziecięca zabawka „diabeł z pudełka”.

Wyjaśnij, co o relacjach Bismarcka z socjalistami mówi ta karykatura.

Walka z socjalistami zaczęła się w 1878 r., kiedy zakazano działalności ich partii. Pretekstem był nieudany zamach na cesarza. Osobom uznanym za agitatorów zakazano wykonywania zawodów dających możliwość wpływania na ludzi. Posługując się tym argumentem, podejrzanym o działalność socjalistyczną zamknięto drogę nawet do takich zawodów jak bibliotekarz, księgarz czy restaurator. Jednocześnie Bismarck, walcząc z socjalistami, spełnił część ich postulatów: wprowadził ustawodawstwo społeczne, m.in. ubezpieczenia chorobowe i emerytury od 70. roku życia. Ustawy antysocjalistyczne wbrew zamierzeniom kanclerza nie zdławiły ruchu robotniczego, wręcz przeciwnie – w obliczu zagrożenia wzmocnił się on i skonsolidował.

Ciekawostka

Zamachy na Wilhelma I Hohenzollerna

Podczas swojego panowania Wilhelm I Hohenzollern co najmniej trzy razy stał się obiektem zamachów. W dniu 14 lipca 1861 r. zaatakował go młody student Oskar Becker, oddając w kierunku monarchy dwa strzały z pistoletu w odległości trzech kroków. Wilhelm doznał jednak tylko lekkiej kontuzji szyi. Do kolejnego zamachu na cesarza doszło 11 maja 1878 r. Tym razem z inicjatywy socjaldemokraty Maxa Hödela, który strzelił parę razy w stronę cesarza i jego małżonki. Wilhelm znowu cudem uniknął śmierci. Trzeci atak nastąpił 2 czerwca tego samego roku. Dokonał go w berlińskiej dzielnicy Tiergarten doktor nauk rolniczych Karl Nobiling.

Monarchia austro-węgierska

Po klęsce w wojnie z Prusami cesarz Franciszek Józef był zmuszony wprowadzić ustrój konstytucyjny i zawrzeć kompromis z Węgry. Monarchia, połączona unią realną, składała się od 1867 r. z dwóch części: Cesarstwa Austriackiego, które nosiło oficjalnie nazwę: Królestwa i Kraje Reprezentowane w Radzie Państwa, oraz Królestwa Węgier, nazywanego Krajami Korony Świętego Stefana. Wspólne były wojsko, finanse, waluta, obszar celny, polityka zagraniczna i władca, odrębne zaś rządy, parlamenty i konstytucje. Galicji przyznano autonomię, nie nadano jej jednak statusu trzeciej części monarchii. Nie wyodrębniono także ziem Korony Świętego Wacława, czego domagali się Czesi. Konflikty narodowościowe stały się główną płaszczyzną sporów politycznych wewnątrz Austro-Węgier.

III Republika Francuska

Zmiany ustrojowe zaszły również we Francji, która we wrześniu 1870 roku stała się republiką, a nie monarchią konstytucyjną, tylko dzięki temu, że monarchiści, dominujący nad republikanami w Zgromadzeniu Narodowym, nie stanowili zwartej siły politycznej –

byli podzieleni na legitymistów (zwolenników Burbonów z czasów restauracji ponapoleońskiej), orleanistów (zwolenników Burbonów orleańskich z czasów monarchii lipcowej) i bonapartystów. W rezultacie uchwalono konstytucję Republiki Francuskiej, a w kraju od końca lat 70. przewagę zdobyli republikańscy radykałowie. Głównym celem polityki francuskiej końca XIX w. było odzyskanie utraconych na rzecz Niemiec prowincji: Alzacji i Lotaryngii.

Degradacja Alfreda Dreyfusa; rycina z epoki. W 1894 r. opinię publiczną we Francji poruszyła sprawa kapitana Dreyfusa, oficera żydowskiego pochodzenia, oskarżonego o szpiegostwo na rzecz Niemiec. Został on zdegradowany i skazany na dożywotnie zesłanie. W rzeczywistości Dreyfus padł ofiarą antysemickiej nagonki, rozpętanej przez środowiska nacjonalistyczne, a jego sprawę zarówno prawica, jak i lewica wykorzystały do walki politycznej. W obronę Dreyfusa zaangażował się pisarz Émile Zola, który opublikował w tej sprawie list otwarty. Początek listu brzmiał: „Oskarżam!” (franc. *J'accuse*).

Wyjaśnij, dlaczego sprawa Dreyfusa wywołała tak ogromne kontrowersje.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Brytyjska izolacja i równowaga sił

Polityka brytyjska w Europie opierała się na dwóch zasadach: równowagi sił (ang. *balance of power*), polegającej na dążeniu do tego, by żadne państwo nie uzyskało przewagi na kontynencie, i tzw. wspaniałej izolacji (ang. *splendid isolation*), czyli przeświadczeniu, że Wielka Brytania jest czymś lepszym niż reszta kontynentu europejskiego i dopóki brytyjska flota panuje na morzach, dopóty problemy Europy Brytyjczyków nie dotyczą. W polityce wewnętrznej utrwalił się [system dwupartyjny](#). [Wigowie](#) pod przywództwem Williama Gladstone'a przekształcili się w Partię Liberalną, a [torysi](#), na których czele stał Benjamin Disraeli – w Partię Konserwatywną. Oba ugrupowania na przemian, w zależności od wyniku wyborów, tworzyły rząd lub opozycję w Wielkiej Brytanii.

Ustrój Wielkiej Brytanii w XIX w. sprawnie dostosowywał się do zmian społeczno-gospodarczych epoki industrializacji. Reformy z lat 1832, 1867 i 1884 m.in. znacznie rozszerzyły liczbę uprawnionych do głosowania dzięki obniżeniu **cenzusu majątkowego** i wprowadzeniu okręgów jednomandatowych. Wyborom nadano tajny charakter, co ograniczyło możliwość wpływania na decyzje wyborców przez lokalnych przywódców. Rządzący od 1905 r. liberałowie ustanowili diety dla posłów, co ułatwiło dostęp do zawodowego uprawiania polityki osobom niezamożnym. Kilka lat później ograniczyli kompetencje Izby Lordów, której członkowie nie byli wybierani, lecz zasiadali tam dziedzicznie – pozbawiono ją prawa weta wobec decyzji Izby Gmin. Liberałowie uchwalili też nowe ustawy socjalne, m.in. ośmiogodzinny dzień pracy dla górników. Brytyjczykom nie udało się jedynie w pokojowy sposób rozwiązać konfliktu między angielskimi posiadaczami ziemskimi a irlandzkimi dzierżawcami, który miał podłoże nie tylko społeczne, lecz także narodowościowe i wyznaniowe. Nadanie Irlandii statutu **dominium** brytyjskiego nastąpiło dopiero w 1921 r.

Splendid isolation: John Bull (uosobienie Wielkiej Brytanii) wyjeżdża z Marianne (personifikacja Republiki Francuskiej), a kaiser udaje, że się tym nie przejmuje.

Źródło: domena publiczna.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DixHC9ONn>

Rosja Aleksandra III

Aleksander III Romanow (1845–1894) – car Rosji i król Polski w latach 1881–1894, syn Aleksandra II; portret pędzla Mikołaja Shildera z końca XIX w.

Źródło: olej na płótnie, 89 × 75 cm, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Powstanie styczniowe zahamowało reformy proponowane przez Aleksandra II. Jego zabicie przez narodników (odłam rosyjskich socjalistów utopijnych) sprawiło, że dalsza liberalizacja stała się wręcz niemożliwa. Aleksander III wrócił do reakcyjnej polityki swojego dziadka Mikołaja I. Oparł się na wypracowanym wówczas programie trzech zasad państwowości rosyjskiej: samodzierżawia (samowładztwa), prawosławia i *narodnosti* (ten ostatni termin można tłumaczyć jako ludowość i narodowość). Pomiedzy carem a jego ludem miało nie być jakiegokolwiek pośrednika – reprezentacji czy parlamentu. W Rosji nie było premiera, tylko ministrowie bezpośrednio podlegli imperatorowi. Polityką rusyfikacji, tak bezwzględną wobec Polaków, objęto także inne narody, w tym uprzywilejowanych

dotychczas Niemców mieszkających w krajach nadbałtyckich. Popularność zyskał pansławizm, czyli idea zjednoczenia Słowian pod władzą cesarza rosyjskiego. Nasilił się antysemityzm – właśnie z tego okresu pochodzi słowo „**pogrom**” (ros. *pagrom*). Zasadniczym celem polityki europejskiej stało się dla Rosji opanowanie Bałkanów i Konstantynopola wraz z cieśninami.

Bałkany

W latach 70. XIX w. rozwinął się narodowy ruch bułgarski. Był skierowany przeciw Turkom, władającym Bałkanami, i przeciw Grekom, którzy zdominowali hierarchię w Cerkwi prawosławnej. Wybuch powstania antytureckiego pociągnął za sobą okrutne represje ze strony władz tureckich. W 1878 r. do wojny po stronie powstańców przystąpiła Rosja. Turcja została pokonana i zmuszona do podpisania pokoju w San Stefano. Utworzono wtedy Księstwo Bułgarii, ale pod presją pozostałych mocarstw na kongresie w Berlinie zmniejszono owoce rosyjskiego zwycięstwa, pozostawiając Bułgarię w zależności lennej od

Turcji. Austro-Węgrom natomiast przyznano prawo wprowadzenia wojsk okupacyjnych na teren Bośni i Hercegowiny, formalnie do 1908 r. pozostający pod panowaniem tureckim.

Kongres berliński 13 lipca 1878, obraz pędzla Antona von Wenera z 1881 r., w zbiorach ratusza w Berlinie. Na obrazie Otto von Bismarck ukazany został w centrum zgromadzenia. Zwróć uwagę na to, że większość postaci przedstawiona jest w mundurach wojskowych. W takiej konwencji portretowało się większość władców europejskich w XIX w.

Wyjaśnij, jakie znaczenie dla Niemiec miał ten kongres. Weź pod uwagę niemieckie interesy na Bałkanach oraz miejsce zwołania kongresu i rolę w nim Bismarcka.

Źródło: olej na płótnie, 360 × 615 cm, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Weltpolitik

Termin *Weltpolitik* (niem., polityka światowa) stworzył niemiecki socjolog Max Weber w odniesieniu do polityki Niemiec prowadzonej od lat 90. XIX w. Nowy cesarz Wilhelm II w odróżnieniu od Bismarcka nie obawiał się „koszmaru koalicji”. Uważał, że potężne Niemcy mają prawo do nieograniczonej ekspansji, również zamorskiej. W związku z tym, że w Berlinie wzrosło zainteresowanie koloniami, rozpoczęto program rozbudowy marynarki. Zaangażowanie Niemiec w imperium osmańskie, czego przejawem była budowa kolei bagdadzkiej, mającej połączyć Sztambuł z Zatoką Perską, godziło zarówno w interesy brytyjskie, jak i rosyjskie.

Wilhelm II Hohenzollern (1859-1941), fotografia z początków XX wieku. To cesarz doprowadził do dymisji kanclerza Ottona von Bismarcka w 1890 roku. Powodem była różnica zdań w polityce wewnętrznej i międzynarodowej, jak również konflikt ambicji dwóch polityków. Jedną z przyczyn prowadzonej przez Wilhelma I polityki kolonialnej było ochłodzenie stosunków Rzeszy z Wielką Brytania i Francją. Nazwij hełm stojący na stoliku po lewej stronie cesarza.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Słownik

census majątkowy

(łac. *census* - oszacowanie majątku, obliczenie) ograniczenie praw wyborczych do grupy osób o określonym majątku lub płacących podatki o określonej wysokości

dieta poselska

(łac. *dies* - dzień) zwrot środków finansowych przysługujących posłowi na pokrycie kosztów związanych z wydatkami poniesionymi na wykonywanie mandatu na terenie kraju

dominium

(łac., panowanie) autonomiczne terytorium wchodzące w skład Imperium Brytyjskiego; autonomia oznaczała samodzielne zarządzanie sprawami wewnętrznymi

Izba Gmin

niższa izba (obok Izby Lordów) dwuizbowego brytyjskiego parlamentu, pochodząca z wyborów powszechnych; odgrywa nadrzędną wobec izby wyższej, czyli Izby Lordów; wyodrębniła się w 2. połowie XIV wieku jako jedna z dwóch izb angielskiego parlamentu, rywalizującego z Koroną o kompetencje w sprawach skarbowych, ustawodawczych i sądowych; zasiadali w niej przedstawiciele hrabstw i miast

Izba Lordów

izba wyższa (obok Izby Gmin) dwuizbowego parlamentu brytyjskiego; nie jest wybieralna, jej skład warunkuje tradycja; powstała w 2 poł. XIV w. po wyodrębnieniu się z Izby Gmin, skupiając członków dawnej rady królewskiej, najwyższych dostojników kościelnych i świeckich panów feudalnych, a w późniejszych latach parów Anglii (dziedziczną arystokrację); w XIX wieku stopniowo traciła swój wpływ na na obsadę i politykę rządu

kulturkampf

(niem., walka o kulturę) działania podejmowane przez kanclerza Bismarcka w Cesarstwie Niemieckim w latach 1871–1878, mające na celu ograniczenie wpływów Kościoła katolickiego w państwie

pogrom

akt przemocy wobec przedstawicieli mniejszości religijnej lub narodowej; słowo to rozpowszechniło się po zamachu na Aleksandra II w 1881 r.; przez Rosję przetoczyła się wtedy fala brutalnych zbiorowych ataków na ludność żydowską, którą fałszywie oskarżano o udział w zabójstwie cara; prawdopodobnie wiele pogromów inspirowała ochrana, czyli tajna carska policja

Rzesza

(z niem. *Reich*) historyczne określenie państwa niemieckiego; w latach 962–1806 istniało Święte Cesarstwo Rzymskie Narodu Niemieckiego zwane też I Rzeszą; w latach 1871–1918 była to II Rzesza; w latach 1918–1933 Rzesza Niemiecka zwana również Republiką Weimarską; a w latach 1933–1945 III Rzesza

system dwupartyjny

system partyjny występujący w państwach najczęściej demokratycznych, charakteryzujący się polaryzacją sympatii wyborców, przez co na scenie politycznej danego państwa są widocznie jedynie dwie partie; nie oznacza to, iż inne partie nie istnieją; są one po prostu zmarginalizowane przez dwóch potentatów, wskutek czego ich poglądy ulegają zradykalizowaniu (np. Libertarian Party lub Constitution Party w USA); istnieje również system system jednopartyjny, w którym legalnie funkcjonuje tylko jedna partia sprawująca władzę, a działalność opozycji jest zakazana, oraz system wielopartyjny, w którym funkcjonuje wiele partii z szansą na udział we władzy

torysi

(ang. *tory*) angielskie ugrupowanie polityczne powstałe w końcu XVII w.; wyraziciele interesów ziemiaństwa, dworu, Kościoła; w opozycji do wigów

wigowie

angielskie stronnictwo powstałe w XVII w., którego celem było popieranie supremacji parlamentu, przeciwstawianie się absolutyzmowi i zwalczanie torysów; od XIX w. stronnictwo liberalne; nazwa (ang. *whigs*) została im nadana przez przeciwników politycznych, pierwotnie miała charakter obelżywy – określano w ten sposób rebeliantów szkockich w 1648 roku

Słowa kluczowe

II Rzesza, Otto von Bismarck, Austro-Węgry, Weltpolitik, trójporozumienie, kulturkampf, *entente cordiale*, brytyjska izolacja, Bałkany, kongres berliński, Francja, Rosja, świat w II połowie XIX w., świat na początku XX w.

Bibliografia

W. Czapliński, A. Galos, W. Korta, *Historia Niemiec*, Wrocław 2010.

J. Osterhammel, *Historia XIX wieku. Przeobrażenie świata*, tłum. J. Kałużny, Poznań 2020, e-book.

J. Pajewski, *Historia powszechna 1871–1918*, Warszawa 2001.

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmami i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DrSyJo8hF>

Film opowiadający o Europie pod koniec dziewiętnastego wieku.

Polecenie 2

Scharakteryzuj podział polityczny Europy pod koniec XIX wieku. Czy ten układ gwarantował stabilizację na kontynencie?

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Wyjaśnij, jakie stanowisko zajmowała początkowo Wielka Brytania w europejskim układzie politycznym.

Twoja odpowiedź

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DrsyJo8hF>

Film opowiadający o Europie pod koniec dziewiętnastego wieku.

Polecenie 4

Wyjaśnij, jakie znaczenie dla sytuacji geopolitycznej w Europie miał dynamiczny rozwój gospodarczy Niemiec w drugiej połowie XIX wieku.

Twoja odpowiedź

Polecenie 5

Wybuch I wojny światowej był nieunikniony. Z zajmij stanowisko wobec tej tezy i je uzasadnij, uwzględniając w argumentacji aspekty: gospodarczy, polityczny i społeczny.

Twoja odpowiedź

Audiobook + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z nagraniem i wykonaj kolejne polecenia.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P3sAXCFY9>

Traktat brytyjsko-francuski, 8 kwietnia 1904 r. (fragmenty)

Art. 1. Rząd Jego Królewskiej Mości oświadcza, że nie ma zamiaru zmieniać politycznego statusu Egiptu. Ze swej strony rząd Republiki Francuskiej oświadcza, że nie będzie utrudniał działań Anglii w tym kraju poprzez domaganie się wyznaczenia terminu zakończenia okupacji brytyjskiej ani też żadnym innym sposobem [...].

Art. 2. Rząd francuski oświadcza, że nie ma zamiaru zmieniać statusu politycznego Maroka. Ze swej strony rząd Jego Królewskiej Mości uznaje, że do Francji, szczególnie jako mocarstwa graniczącego z Marokiem na znacznej przestrzeni, należy czuwanie nad spokojem w tym kraju i udzielanie mu pomocy we wszystkich reformach administracyjnych, gospodarczych, finansowych i wojskowych, których ten kraj potrzebuje [...].

Art. 9. Oba rządy postanawiają, że będą sobie udzielać pomocy dyplomatycznej w realizacji klauzul niniejszej deklaracji dotyczących Egiptu i Maroka.

Polecenie 2

Wyjaśnij, co oznaczały deklaracje rządów francuskiego i brytyjskiego o niezmienności statusów Egiptu i Maroka.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Zinterpretuj prawa Francji do ingerowania w sprawy Maroka. Co oznaczało takie sformułowanie dla jego suwerenności?

Twoja odpowiedź

Pokaż ćwiczenia:

Na podstawie poniższego tekstu wykonaj kolejne polecenia.

((Jürgen Osterhammel

Historia XIX wieku. Przeobrażenie świata

Stany Zjednoczone po zakończeniu wojny domowej odnotowały bardzo znaczący wzrost gospodarczy i zyskały na arenie międzynarodowej znaczny prestiż, jednak dopiero pokonanie w 1898 r. Hiszpanii uwierzytelniło ich wielkomocarstwowe aspiracje. Triumf nad Chinami w 1895 r. zapewnił Japonii posłuch jako regionalnej potędze w Azji Wschodniej, ale dopiero pokonanie imperium carskiego w 1905 r. pozwoliło jej wejść do grona wielkich mocarstw. Niemcy, które do tej pory definiowały się głównie w kategoriach kulturowych, w 1871 r. zniemacka objawiły się jako wielkie mocarstwo. [...] Austria w zasadzie już nigdy nie zdołała odzyskać prestiżu utraconego w 1866 r. pod Sadową, Rosję klęski z 1856 i 1905 r. wpędziły w poważny kryzys wewnętrzny, a pozycja Francji na arenie międzynarodowej i jej poczucie godności ucierpiały w latach 1870–1871 tak silnie, że traumatyczne doświadczenie bitwy pod Sedanem na całe dziesięciolecie położyło się cieniem na francuskiej polityce zagranicznej, podsycając tendencje odwetowe.

Źródło: Jürgen Osterhammel, *Historia XIX wieku. Przeobrażenie świata*, tłum. J. Kałużny, Poznań 2020.

Wskaż czynnik, który zdaniem autora był decydującym kryterium kwalifikującym państwa do statusu mocarstwa w XIX wieku.

☐ dominacja kulturowa i językowa

☐ silna gospodarka

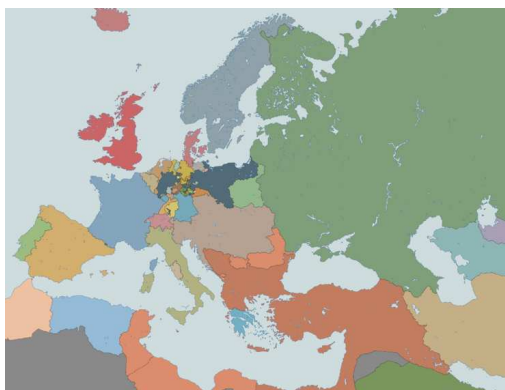
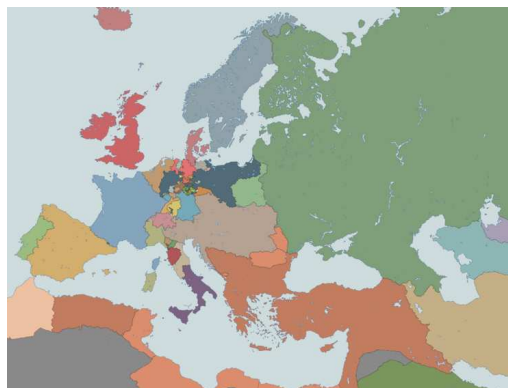
☐ potencjał militarny

☐

posiadanie kolonii

Zaznacz mapę, która przedstawia granice państw europejskich w okresie, o którym jest mowa w tekście.

Źródło: dostępny w internecie: thefutureofeuropes.fandom.com.

Uzasadnij swój wybór.

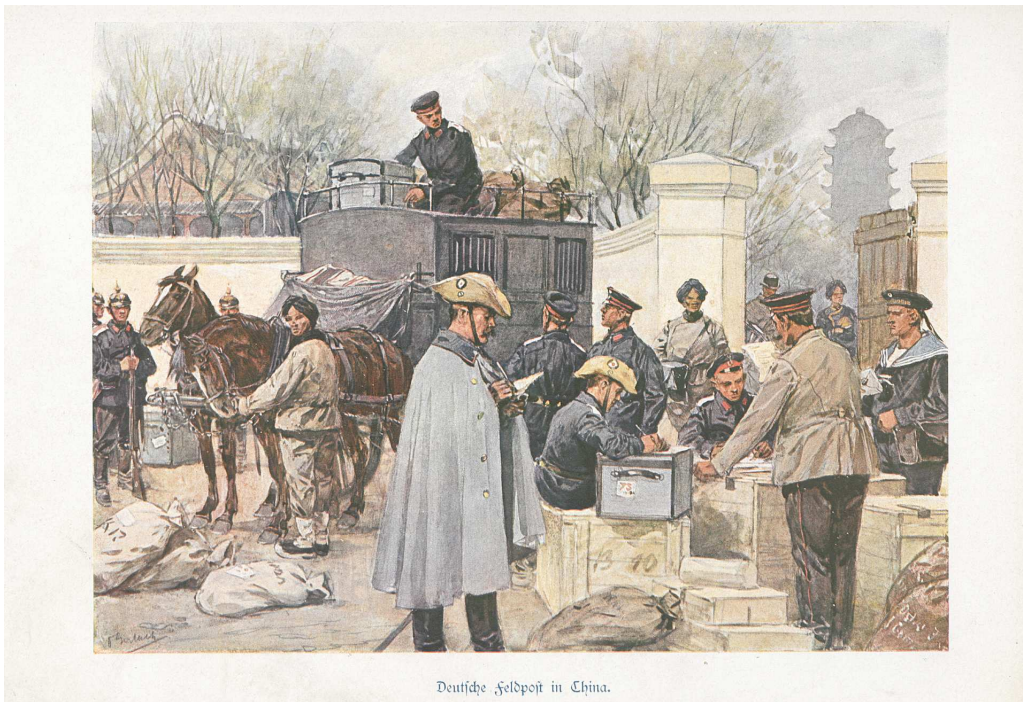
Zapoznaj się z tekstem oraz ilustracjami, a następnie wykonaj polecenia.

((Władysław Czapliński, Adam Galos, Wacław Korta

Historia Niemiec

Pozycja zjednoczonych Niemiec w Europie była różna od tej, jaką zajmowały jeszcze niewiele lat wcześniej Prusy. W „koncercie” mocarstw europejskich, jak określano w XIX w. układ sił między największymi państwami kontynentu, zajmowały one poślednie miejsce. [...] Rozbijała ekspansywność pruska wywoływała obawy, że skoro na miejscu podzielonych od kilkuset lat Niemiec pojawiło się cesarstwo, może podjąć ono próbę włączenia w swoje granice także innych terenów zamieszkanym przez żywioł niemiecki czy w ogóle germański. Chodziło o takie kraje, jak Holandia, Szwajcaria i niemieckie prowincje Austrii. [...] Bismarck starał się gorliwie zaprzeczać podobnym przypuszczeniom, twierdząc, że „nasycone” Niemcy jedyny swój cel widzą w obronie zdobytej pozycji. Podkreślał zwłaszcza, że nie ma mowy o likwidowaniu Austrii. Za rzecz nie do pomyślenia uznawał „obraz Wiednia jako prowincjonalnego miasta, położonego na samej granicy Rzeszy Niemieckiej”. Rzeczywiście bezpośrednio po zjednoczeniu trudno było sobie wyobrazić skuteczność i celowość dalszej ekspansji. Zmobilizowałyby ona pozostałe państwa, bo prowadziłyby ją nie stosunkowo słabe Prusy, ale wielka Rzesza.

Źródło: Władysław Czapliński, Adam Galos, Wacław Korta, *Historia Niemiec*, Wrocław 2010, s. 518–519.

Niemiecka poczta polowa w Chinach; ilustracja z książki Josepha Kürschnera wydanej w 1901 r.
 Źródło: Joseph Kürschner, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Książę Tschun wręcza Wilhelmowi II list pokutny w Nowym Pałacu w Poczdamie; ilustracja z książki Josepha Kürschnera wydanej w 1901 r.

Źródło: Joseph Kürschner, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Wyjaśnij, jakie zmiany zaszły w polityce zagranicznej Niemiec między rokiem 1871 a 1914.

Podaj stosowany w historiografii termin określający politykę zagraniczną Niemiec pod koniec XIX i na początku XX w.

Dla nauczyciela

Autor: Joanna Kalinowska

Przedmiot: Historia

Temat: Europa pod koniec XIX w. Przemiany ustrojowe i układ sił

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

XXXIII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1) charakteryzuje podział polityczny świata u schyłku XIX w.;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje sytuację polityczną w najważniejszych państwach europejskich pod koniec XIX w.;
- omawia układ sił w Europie pod koniec XIX w.;
- wyjaśnia znaczenie takich pojęć jak m.in.: Weltpolitik, wspólna izolacja, kulturkampf, równowaga sił.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Europa pod koniec XIX w. Przemiany ustrojowe i układ sił”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i wykonywać polecenia.
2. Chętni/wybrani uczniowie przygotowują prezentację na podstawie informacji zawartych w sekcji „Przeczytaj”.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla temat i cele zajęć, omawia planowany przebieg zajęć.
2. Raport z przygotowań. Nauczyciel przy użyciu dostępnego w panelu użytkownika raportu weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji: sprawdza, którzy uczestnicy zajęć zapoznali się z udostępnionym e-materiałem. Nauczyciel poleca uczniom, aby zgłaszali swoje propozycje pytań do wspomnianego tematu. Będą to obowiązujące ich kryteria sukcesu. Jedna osoba może zapisywać pytania na tablicy. Gdy uczniowie wyczerpią swoje pomysły, a pozostały jeszcze jakieś ważne kwestie do poruszenia, nauczyciel uzupełnia informacje.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel przypomina o prezentacjach przygotowanych przez uczniów przed lekcją. Poleca wybranej osobie (lub ochotnikowi) zaprezentowanie swojej pracy przed resztą

klasy. Po prezentacji uczniowie krótko o niej dyskutują, dodają informacje, które ich zdaniem warto uwzględnić. Prowadzący może korygować odpowiedzi i je uzupełniać.

2. Praca z multimedium („Film”). Nauczyciel prezentuje treść polecenia 2:

„Scharakteryzuj podział polityczny Europy pod koniec XIX w. Czy ten układ gwarantował stabilizację na kontynencie?”, a następnie odtwarza nagranie. Uczniowie wykonują polecenie w parach. Po ustalonym czasie wskazana dwójka uczniowska przedstawia swoją propozycję odpowiedzi, pozostali uczniowie odnoszą się do niej, mogą uzupełniać wypowiedź. W podobny sposób uczniowie wykonują polecenie 3: wyjaśniają, jakie stanowisko zajmowała początkowo Wielka Brytania w europejskim układzie politycznym.

3. Utrwalanie wiedzy i umiejętności. Uczniowie dobierają się w czteroosobowe grupy i wykonują ćwiczenia 1 i 2 z sekcji „Audiobook + Sprawdź się”, wyświetlone przez nauczyciela na tablicy. Konsultują swoje rozwiązania z inną parą uczniów i ustalają jedną wersję odpowiedzi. Następuje wspólne omówienie poprawności odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie dobierają się w pary i wymieniają poglądami, dzielą się tym, czego się nauczyli na temat: „Europa pod koniec XIX w. Przemiany ustrojowe i układ sił”.
2. Nauczyciel omawia przebieg zajęć i pracę uczniów, ocenia przedstawioną prezentację.

Praca domowa:

1. Zapoznaj się z drugim filmem z sekcji „Film” i wykonaj dołączone do niego polecenia.
2. (Dla uczniów chętnych) Zapoznaj się z audiobookiem i wykonaj dołączone do niego polecenia.

Materiały pomocnicze:

W. Czapliński, A. Galos, W. Korta, *Historia Niemiec*, Wrocław 2010.

J. Osterhammel, *Historia XIX wieku. Przeobrażenie świata*, tłum. J. Kałużny, Poznań 2020, e-book.

J. Pajewski, *Historia powszechna 1871–1918*, Warszawa 2001.

Wskazówki metodyczne:

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z informacjami w sekcji „Film”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.